

Sąd Ostateczny

– zwieńczenie retabulum ołtarza głównego w Wilkowisku

Nr inw. MNK I-341

Tempera na drewnie, złocenie, tło ryte. 94 × 160 cm; rama o grubości 8 cm

Dnia 16 września roku 1891 Stanisław Tomkowicz, cesarsko-królewski konserwator zabytków w Galicji Zachodniej, dokonał inwentaryzacji kościoła parafialnego Św. Katarzyny w Wilkowisku koło Limanowej. W drewnianym kościele, który spłonął w roku 1916, zastał Tomkowicz szereg szesnastowiecznych malowideł na drewnie:

„W w. ołtarzu obraz: M. Boska, P. Jezus, ś. Katarzyna i ś. Jan Chrzc.; malowanie XVI w. na drzewie, przemalowane całkowicie i lichy, tylko rysunek został.

– Ś. Anna Samotrzecia, obraz na drzewie, zawieszony nad drzwiami do zakrystyi w prezbiterium. Siedzenie ś. Anny otacza malowana boazerya, tło złożone wytłaczane we wzór granatu. Wiek XVI, szpetnie przemalowane.

– Dwa obrazy na drzewie zawieszone na ścianie pod chórem muzycznym. 1. ś. Stanisław i drugi biskup (może ś. Wójciech; według tradycji tędy przechodził do Węgier); 2. ś. Michał (?);

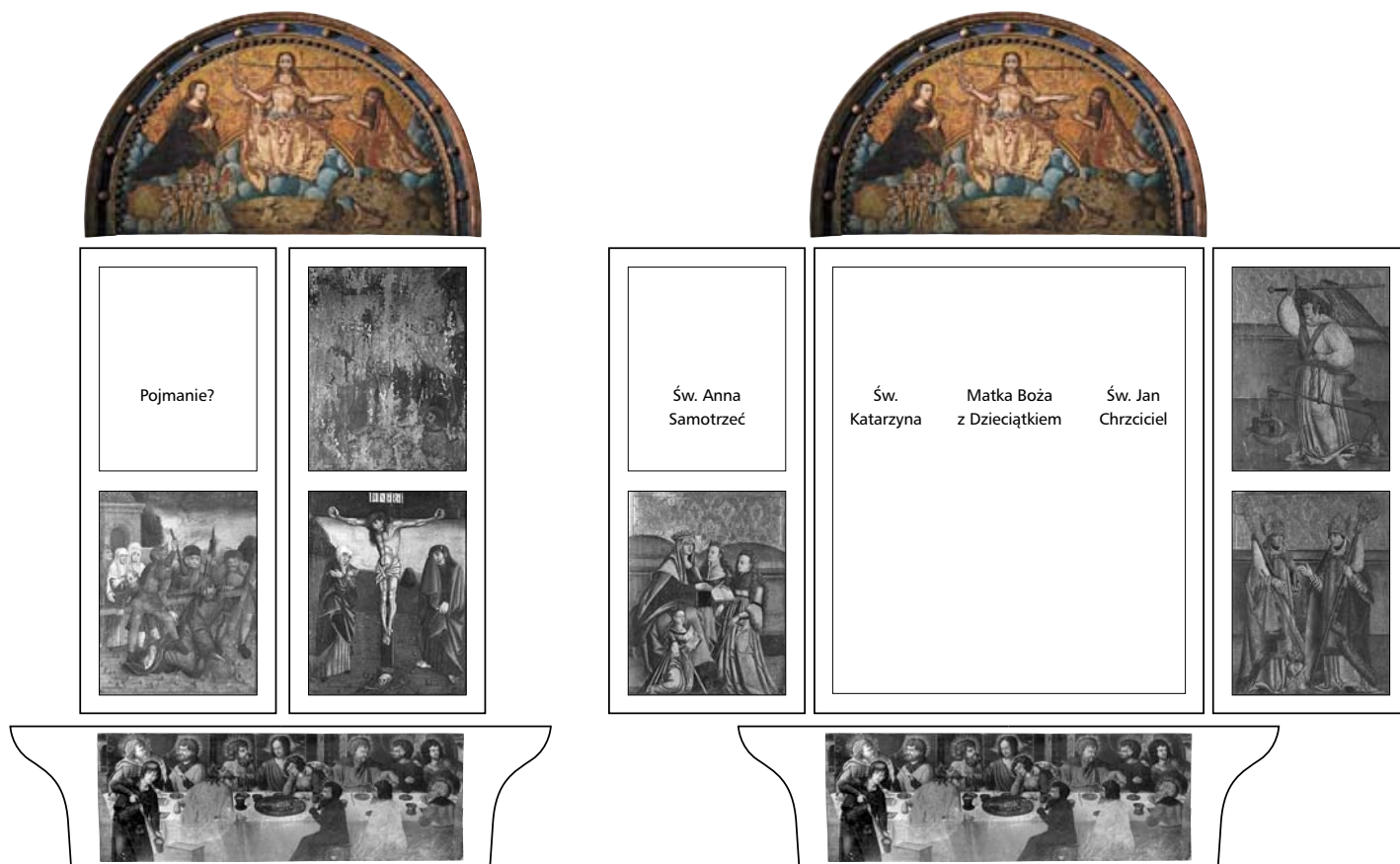
anioł z mieczem w ręku trzyma wagę, na jednej szali dusza ludzka, na drugiej siedzi dyabeł z kamieniem młyńskim. Wiek XVI.

– Obraz większy od poprzednich, położony na organach: 4 niewiasty zgrupowane, wszystkie w koronach na głowach: ś. Anna, M. Boska, ś. Katarzyna i czwarta klęcząca.

– Obraz Sąd ostateczny, zawieszony w kruchcie nad wejściem. Malowanie na drzewie, kształt odcinku koła. Bóg Ojciec siedzi na tęczy”.

Choć obrazy rozwieszone były w różnych miejscach kościoła, Tomkowicz uznał je bez wahania za części jednego tryptyku. Ikonografia (święta tytułarna kościoła po prawej stronie Matki Boskiej z Dzieciątkiem) wskazuje, że było to retabulum ołtarza głównego.

Przeszło wiek później, podczas pracy nad edycją rękopisu Tomkowicza, udało się utożsamić niektóre spośród opisanych przezeń malowideł z obrazami przechowywanymi w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie, poświad-

Rekonstrukcja retabulum ołtarza głównego w kościele parafialnym Św. Katarzyny w Wilkowisku (skrzydła i predella – Muzeum Diecezjalne w Tarnowie, zwieńczenie – Muzeum Narodowe w Krakowie)

czonymi jako pochodzące z Wilkowiska. Są to trzy kwatery skrzydeł (95 × 80 cm): *Św. Zofia z córkami* (mylnie określona przez Tomkowicza jako „ś. Anna Samotrzcęć”), *Św. Michał Archanioł, ŚŚ. Stanisław i Wojciech*. Ich rewersy przedstawiają sceny pasyjne, odpowiednio: *Biczowanie Chrystusa, Upadek pod krzyżem, Ukrzyżowanie*. W tarnowskim Muzeum Diecezjalnym znajduje się nadto *Ostatnia Wieczerza* z Wilkowiska, której wprawdzie Tomkowicz w r. 1891 nie zarejestrował, ale niewątpliwie przynależąca do tejże nastawy, jako predella.

Kolejny element retabulum – zwieńczenie z Sądem Ostatecznym – znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie. Oczywiście to Chrystus-Sędzia a nie Bóg Ojciec, jak mylnie zapisał Tomkowicz, przedstawiony jest w centrum kompozycji.

Nie jest znany rok przekazania trzech kwater skrzydeł i predelli z Wilkowiska do Tarnowa. Wiemy natomiast, że zwieńczenie wilkowskiej nastawy trafiło do Muzeum Narodowego w roku 1913. Pozyskano je od proboszcza Leona Gruszowickiego, „w zamian za nowy dywan za 100 koron”.

Tak więc dysponujemy większą częścią elementów retabulum ołtarza głównego w Wilkowisku. Nie jest

znany jedynie los korpusu retabulum (*Matka Boska z Dzieciątkiem pomiędzy śś. Katarzyną i Janem Chrzycielem*) oraz jednej z kwater (*Św. Anna Samotrzcęć*, na rewersie początkowa scena cyklu pasyjnego, może *Modlitwa w Ogrojcu*, może *Pojmanie Chrystusa*). Zapewne na długo przez wizytą Tomkowicza zniszczeniu uległa stolarka nastawy.

Typ nastawy z Wilkowiska stanowił zapewne zubożoną (tylko jedna para skrzydeł!) wersję struktury retabulum z Korzennej, prezentowanego na naszej ekspozycji w przyległej przestrzeni Baszty.

Piotr Łopatkiewicz, Tadeusz Łopatkiewicz,
Wojciech Marcinkowski

Pochodzenie fotografii:
T. Bukowski (obrazy w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie), Pracownia Fotograficzna Muzeum Narodowego w Krakowie (Sąd Ostateczny)

Bibliografia:
Teka Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej, I, 1900, s. 361; Sprawozdania Dyrekcji Muzeum Narodowego w Krakowie za r. 1913, s. 12.

Dalsza lektura:
Stanisława Tomkowicza Inwentarz zabytków powiatu limanowskiego. Z rękopisów autora wyd. i własnymi komentarzami opatrzyli Piotr oraz Tadeusz Łopatkiewiczowie, Kraków 2008, s. 135–136.